

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний
університет**

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ: ОСОБЛИВОСТІ
ТА ВИКЛИКИ**

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Київ, 16 квітня 2021 року)

Київ 2021

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

УДК 323.159
С 89

Суспільно-політичні процеси в умовах пандемії:
С 89 особливості та виклики [Електронне видання] : тези доповідей
Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 16 квітня 2021 р.) / відп. ред.
А. А. Кравченко. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. –
184 с.

ISBN 978-966-918-003-2

DOI: <http://doi.org/10.31617/k.knute.2021-04-16>

Тези Всеукраїнської науково-практичної конференції містять результати
досліджень, присвячені розкриттю актуальних питань соціології.
Матеріали друкуються в авторській редакції.

УДК 323.159

Редакційна колегія: А. А. Кравченко, д-р філос. наук, проф.;
М. П. Кухта, д-р соц. наук, доц.; А. М. Міщенко, канд. політ. наук,
доц.; Г. Ю. Воробйова, канд. політ. наук, доц.; В. Й. Разіцький, канд.
іст. наук, доц.

Відповідальний за випуск А. А. Кравченко, д-р філос. наук, проф.

ISBN 978-966-918-003-2

© Київський національний торговельно-
економічний університет, 2021

РАДЧЕНКО С. Г.	
Етичні норми та правила соціологічних опитувань	80

САВОЛАЙНЕН І. П.	
Прекаріат як соціальна проблема, нові горизонти.....	83

ТРЕТЯК А. В., ЛИТВИН Н. М.	
Мистецтво та пандемія: реалії співіснування	86

ШЕПЕТЯК О. М.	
Регулювання фінансово-господарської діяльності в Українській Греко-Католицькій Церкві.....	89

Секція 3

ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНОГО ТА ОСВІТНЬОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

БАРАБАШ Р. Я.	
Нігілістичні тенденції у сучасному суспільстві.....	93

БОРОВСЬКА Л. О.	
Гуманітарна освіта у нових реаліях.....	96

ГУДКОВ С. О.	
Трансформація соціального інституту вищої освіти в умовах пандемії.....	99

ДРАПОГУЗ В. П.	
Нові світоглядні орієнтири інноваційної освіти	103

ЗАЗИМКО О. В.	
Конструювання досвіду студентами в умовах дистанційного навчання ..	106

КИЗИМЕНКО І. О.	
Дистанційне навчання в умовах карантину.....	109

КОЛІНЬКО М. В.	
Номадизм як соціальна стратегія.....	112

ЛІПІН М. В.	
Симптоми академічної доброчесності в умовах пандемії COVID-19	115

НОСОВ Р. О., НІКУЛЬЧЕВ М. О.	
Технології дистанційного навчання як засіб поліпшення організації освітнього процесу	119

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю., Кухаренко В. М., Сиротенко Н. Г. Технологія створення дистанційного курсу ; навч. посіб . Київ: Міленіум, 2008. 324 с.
2. Морзе Н. В. Інформаційні технології в навчанні. Київ : Видавнича група BHV, 2004. 240 с.
3. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 144 с.
4. Українська Система Дистанційного Навчання – UDL System / Ukrainian Dastance Learning System. URL. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.udl.org.ua>

Колінько М. В., д-р філос. наук, доцент,
Київський університет імені Бориса Грінченка

НОМАДИЗМ ЯК СОЦІАЛЬНА СТРАТЕГІЯ

Споконвіку буття культурної людини вкорінене в історичному досвіді і певному географічному просторі, виростає з нього, не може його ігнорувати. Але сучасні філософсько-антропологічні розвідки зосереджені на протилежній тенденції – порубіжності людського буття. Порубіжний стан може бути екзистенційним вибором, а може провокуватися суспільною кризою, екологічною катастрофою, пандемією, і тоді пов'язується не з бажанням, а з вимушеністю, може бути ситуативним або розповсюджуватися на тривалий період буття. Досвід людини тоді стає трансгресивним. При цьому трансгресія звернена не стільки на межу суспільного, скільки на граничність самої людини, як зауважує дослідниця Софія Каштанова: «Трансгресія як подолання межі, яка на перший погляд здається непереборною, по-справжньому розгортається у внутрішньому досвіді людини, вона є переживанням власної граничності, і це переживання тим гостріше, чим далі людина заступає за свої межі» [1, с. 157]. Трансгресія стає дієвим спонуканням до освоєння та пізнання нових культурних, соціальних і освітніх практик у період пандемії. З іншого боку, слід відзначити, що не тільки пандемія спонукає до інших форм соціокультурного буття і освітніх стратегій. Відходить у минуле образ самототожності, замкнутих, географічно локалізованих етнічних культур, їм на зміну приходить епоха транскультурності, що актуалізує поняття «межа», «порубіжжя», «номадизм».

Метою нашого наукового дослідження є визначення ролі номадного способу буття в умовах пандемії. Концепт *номадизму* в постсучасний дискурс вводить французький філософ Ж. Дельоз для опису принципу розосередження суб'єкта як ковзання в просторі. Разом із Ф. Гваттарі у праці «Капіталізм і шизофренія. Тисяча плато» він презентує суб'єкта,

який пристосовується до мінливого буття. У номадичній теорії суб'єкта Ж. Дельоза і Ф. Гваттарі найбільш аргументовано і послідовно розроблено уявлення про «соціокультурну реальність як множину локальних, сингулярних порядків. За панування контрольованого і керованого простору спосіб життя номада витлумачувався як хаос. Культурний простір, що створюється постмодерним мисленням, структурований принципово інакше. Модель цього мислення і культури, що його представляє, символізує мережа, лабіринт, різом» [2, р. 57]. Внаслідок зростаючої популярності і значущості номадизму, його змістовності в умовах пандемічної життєдіяльності це явище вимагає філософської рефлексії і культурологічної оцінки.

Принципова відмінність цифрового номадизму від інших соціокультурних стратегій трансгресії в тому, що номад розчиняється в просторі своєї діяльності, не визнаючи меж і кодів. Номадизм, як це розуміють Дельоз та Гваттарі, не вимагає пересування. Ви можете сидіти на місці і бути кочівником. Номадизм – це спосіб існування. Він передбачає відмову від прив'язки до усталених категорій та визначень. Це зумовлене бажанням експериментувати та досліджувати, вчитися, рости та сміливо виходити на творчі лінії польоту. Ризомна модель кочової культури, яку запропонував Ж. Дельоз замість моделі осілості, позначила установку постмодернізму на презумпцію руйнування традиційних уявлень про структуру як стабільно визначену, на радикальну альтернативу статичним і замкнутим лінійним структурам з жорсткою осьовою орієнтацією. Саме такий спосіб існування і сприйняття світу стає органічним для нашої ситуації обмеженого у фізичному просторі буття. Множинні зв'язки соціального простору існують, але вони безструктурні, заплутані, постійно обриваються, утворюючи симбіози «свій-чужий», починаючи нові етапи трансформації. Такий транскультурний процес передбачає відносини відкритості на основі взаємної інформації, орієнтацію на різноманіття культурного буття.

Номадне буття, сприйняття світу і мислення протиставляється однозначно центрованим системам, воно ковзає по поверхні змісту, ніде не затримуючись. Ми пропонуємо саме таке новаторське осмислення номадної стратегії буття людини у ситуації пандемічної ізоляції. Складні конфігурації українського простору формуються сьогодні і в модерній логіці складної гри центру і периферії, і мають враховувати транскультурні і номадні тенденції постмодерного світу. Українське суспільство тільки починає осмислення значущості практик цифрових кочівників, але пандемія прискорила адаптацію людей до цифрових і мережових форм діяльності.

Варто визнати, що пандемія коронавірусу є серйозним викликом для сучасного світу, що призводить до зміни репертуарів соціокультурних ролей, політичних сценаріїв, економічних та освітніх стратегій. Вона потенційно може позбавити населення роботи, зробити соціальний,

політичний та навіть повсякденний простір і комунікацію недоступними для певних соціальної суб'єктів. Така маргіналізація буття людей може підштовхнути їх до пошуку детеритаризованих способів реалізації і цифрове кочівництво уявляється перспективним ресурсом поліпшення їх добробуту. Тимчасова обмеженість доступу до публічного простору провокує на пошук нових форм комунікації, підштовхує до підвищення навичок діяльності у віртуальному просторі інформаційного середовища, до використання вигод і бонусів мобільного існування. Мобільні робочі місця стають все більш популярними і показують вихід в ситуації, коли людина втрачає можливість вільного пересування містом, звичне оточення, вкоріненість в певні соціальні структури. Трудова діяльність без жорсткого графіка і територіальної прив'язки до місця роботи, освітній процес, який не переривається, а переходить у дистанційний режим відповідають цим умовам. Спосіб життя успішних номадів змушує поставити під сумнів стійкість правил осілого життя, необхідність територіального закріплення для сучасної людини. Цифровий номадизм стає мейнстрімом сучасного соціокультурного, політичного, економічного життя, спонукає до актуалізації таких рис, як завзятість, рішучість, самоповага, здатність сприймати новизну, освоювати незнайомі соціальні простори, захищати демократичні права і ідеали свободи. У зв'язку з цим мобільні соціальні групи мають великий ресурсний потенціал у розумінні і підхопленні нових соціокультурних, економічних, освітніх тенденцій, зокрема, цифрового номадизму.

Зіткнення із новою реальністю вимагає як матеріальних, так і психологічних ресурсів. Вибір шляху номада пов'язаний з певними ризиками. Ризик детериторизації полягає у тому, що у номада немає усталеного робочого місця, немає прокладеного маршруту, немає пункту призначення. Протистояння територізації залишає номада поза нормативного політичного простору, в «країні «ніде», яка також може ставати протиполітичним або антиполітичним простором», як пише Етьєн Балібар [3, р. 192]. Але чи є такий стан прийнятним в умовах пандемії? Детериторизація робочого і освітнього простору не може поширюватися на всю повсякденність, створюючи безрідну людину, позбавлену близького оточення і комфорту комунікації. До того ж, вільний графік вимагає суворої самоорганізації, культури турботи про себе, спокійної реакції на самотність. Ці ризики стають перевагами, коли людина навчається підтримувати баланс між працею і дозвіллям, особистим життям і публічною діяльністю. Стратегія рівноваги публічного та приватного допомагає номадам мінімізувати ризики неуспішної адаптації в нових соціальних умовах.

Отже, цілі і дії номада спрямовані на створення нових способів здійснення і концептуалізації варіантів кочівницького буття. З'ясовано, що номад не йде шляхом, запропонованим традиційними видами діяльності, а шукає новаторські способи реалізації, не зупиняється на розшифровці традиційно існуючих сенсів буття, а сам їх продукує. Він позбавлений затишку осілості, в русі і зміні шукає можливість рівноваги і гармонії,

соціального визнання і поліпшення умов свого життя. Номадний інструментарій відповідає способу життя в умовах обмеженої соціальності. Цифрове кочівництво створює стимули для активної життєдіяльності та адаптації до ситуації пандемії різних соціальних груп.

Список використаних джерел

1. Каштанова С. Трансгрессия как социально-философское понятие: дис. ... канд. филос. наук: 09.00.11. / С. Каштанова. – СПб. : СПбГУ, 2016. – 203 с.
2. Kolinko M. Nomadism as a way of being of the immigrants and internally displaced persons // EUREKA: Social and Humanities. – 2019. – №. 2. – P. 56-62.
3. Balibar E. Europe as Borderland // Environment and Planning D: Society and Space. – 2009. – № 27 (2). – P. 190–215.

Ліпін М. В., д-р філос. наук, доцент,
Київський національний торговельно-
економічний університет

СИМПТОМИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Пандемія COVID-19 загострила системну кризу освітньої сфери взагалі і вищої освіти зокрема. На нашу думку, перехід на дистанційну форму навчання призвів не стільки до появи якісно нових проблем у вищій освіті, скільки оприяднив вже існуючі. Серед них і проблема академічної доброчесності про яку останніми роками так багато говорять і так мало реально впроваджують її принципи в практику.

Для розуміння тих викликів які ставить перед академічною доброчесністю пандемія необхідно звернутися смислового змісту цього феномену. В законі України «Про освіту» академічна доброчесність визначається як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1]. Відповідно до цього під академічною доброчесністю часто мають на увазі дотримання встановлених норм, правил цінностей усіма учасниками освітнього процесу і наукової діяльності. В такому випадку процес дотримання академічної доброчесності постає у вигляді контролю та перевірки за дотриманням зазначених норм і цінностей.